



แก้จน คนโคราช

โครงการขับเคลื่อนภาคี-สานข่าย-ขยายผลการบูรณาการ
ระบบแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ แม่นยำ และยั่งยืน
ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

พศ.ดร.ภนทพร จิมพลี และคณะ



คำนำ

หนังสือเล่มนี้ จัดทำขึ้น เพื่อร่วมกันหนุนเสริมการดำเนินงานที่มีเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในจังหวัดนครราชสีมา ภายใต้โครงการขับเคลื่อนภาคี-สานข่าย-ขยายผลการบูรณาการระบบแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ แม่นยำ และยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยผลการดำเนินงานด้านการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันจุดเน้นของการดำเนินงาน ได้แก่ ฐานข้อมูล 1) Thai People Map and Analytics Platform :TPMAP 2) ครีวเรือนเปราะบาง และ 3) Practical Poverty Provincial Connex : PPPConnex ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลครีวเรือนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครีวเรือนในจังหวัดนครราชสีมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ยังได้มีการเชื่อมโยงกลไกภาคีเช่น ภาครัฐกิจ และภาคีที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ขบวนการองค์กรชุมชนที่ทำการปกครองจังหวัดนครราชสีมา ที่ทำการอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ทำการอำเภอจักราช สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล โคราช ร้านชีวิต จิตใจ หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา ส่งผลให้โครงการได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากหน่วยงานที่มีศักยภาพ โดยเน้นการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา

ที่ใช้องค์ความรู้จากการวิจัยและใช้ข้อมูลเป็นฐานเพื่อกออกแบบระบบ การตัดสินใจ การบูรณาการการทำงานร่วมกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ขอขอบคุณ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยหน่วย บริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่สนับสนุนทุนวิจัย นับเป็นการเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่เพื่อร่วม พัฒนาพื้นที่ ขอขอบคุณผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ภาคีเครือข่ายระดับ นโยบาย ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด และภาคีระดับพื้นที่ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา และผู้นำภาคประชาสังคม ภาคเอกชน วิสาหกิจชุมชน รวมถึงประชาชนครัวเป้าหมายในพื้นที่ล้วน ให้ความร่วมมือและสนับสนุนทำให้การดำเนินงาน วิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและคณะติดตามการดำเนินโครงการวิจัยฯ ที่กรุณา ให้ คำปรึกษาทางวิชาการ รวมทั้งกำกับดูแลกระบวนการวิจัยอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุ วัตถุประสงค์ทุกประการ และท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อดิศร เนาวนนท์ อธิการบดีมหาวิทยาลัย ราชภัฏนครราชสีมา ที่ได้สร้างฐานการดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหา ความยากจนของ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาให้แข็งแกร่ง ส่งผลให้ คณะนักวิจัยทุกคนมีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน อย่างแท้จริง

คณะนักวิจัย

สารบัญ

	หน้า
1. ข้อมูลกายภาพ	1
2. ข้อมูลการปกครองและประชากร	3
2.1 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายทางสังคม	4
3. ข้อมูลเศรษฐกิจ	5
3.1 โครงสร้างประชากร	8
4. ข้อมูลนโยบายและทิศทางการพัฒนา	11
4.1 การยกระดับการแก้ไขปัญหาความยากจน	12
4.2 แนวทางอนาคตและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	16
5. โอกาสและศักยภาพของจังหวัดนครราชสีมา	17
5.1 ศักยภาพด้านการศึกษา	17
5.2 ศักยภาพในการเป็นต้นแบบและการขยายผล	23
5.3 ความท้าทายที่กลายเป็นโอกาสในการพัฒนา	23
6. ปัญหาและข้อท้าทายในการพัฒนาจังหวัด	24
6.1 การเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจและตลาด	25
6.2 ทศนคติและความเชื่อมั่นของภาคีเครือข่าย	26
6.3 ปัญหาความต่อเนื่องและความยั่งยืนของผู้เข้าร่วมโครงการ	27
7. บทบาทสถาบันการศึกษาขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจน	30
7.1 การสร้างกลไกความร่วมมือแบบพหุภาคี	30
7.2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการสร้าง Area Manager	31
8. การประเมินสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ	33
8.1 ข้อมูลสถานการณ์ความยากจนจังหวัดนครราชสีมา	33
9. ข้อเสนอแนะ	37
9.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบายแห่งชาติ	38
9.2 ข้อเสนอแนะระดับจังหวัดนครราชสีมา	39
9.3 ข้อเสนอแนะระดับอำเภอและตำบล	42
9.4 ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์และการดำเนินงาน	42

1. ข้อมูลกายภาพ

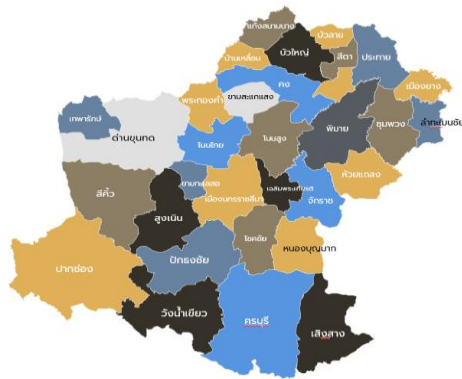
จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 บนที่ราบสูงโคราช ละติจูด 15 องศาเหนือ ลองจิจูด 102 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 187 เมตร ตัวจังหวัดอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ 259 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 264 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ 20,493.964 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,808,827 ไร่ ร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ป่าไม้ 2,297,335 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ คือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติทับลาน ร้อยละ 61.40 และแหล่งน้ำ 280,313 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 32 อำเภอ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี



ภาพที่ 1 อาณาเขตจังหวัดนครราชสีมา

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครราชสีมา มีทั้งที่เป็นภูเขาสูง ที่ราบลุ่ม พื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นและพื้นที่ลูกคลื่นลอนลึก โดยสามารถแบ่ง

ออกเป็น 3 บริเวณ คือ บริเวณเทือกเขาที่สูงทางตอนใต้ บริเวณที่สูงทางตอนกลาง และพื้นที่ลูกคลื่นและพื้นที่ราบลุ่มทางตอนเหนือ สภาพอากาศทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมาอยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุม 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (เริ่มตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์) มรสุมนี้มีแหล่งกำเนิดจากบริเวณความกดอากาศสูงในซีกโลกเหนือแถบประเทศมองโกเลียและจีนพัดพาเอามวลอากาศเย็นและแห้งจากแหล่งกำเนิดเข้ามาปกคลุมประเทศไทย ทำให้บริเวณจังหวัดนครราชสีมาประสบกับภาวะอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง โดยทั่วไป ส่วนมรสุมอีกชนิดหนึ่งคือมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม) มรสุมนี้มีแหล่งกำเนิดจากบริเวณความกดอากาศสูงในซีกโลกใต้ บริเวณมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งพัดออกจากศูนย์กลางเป็นลมตะวันออกเฉียงใต้ และเปลี่ยนเป็นลมตะวันตกเฉียงใต้ เมื่อพัดข้ามเส้นศูนย์สูตรพัดพาเอามวลอากาศชื้นจากมหาสมุทรอินเดียมาสู่ประเทศไทย ทำให้บริเวณจังหวัดนครราชสีมามีเมฆมากและฝนตกชุกโดยทั่วไป มีพื้นที่รับน้ำฝนรวม 55,142 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำฝน 9,761 ลบ.ม./ปี ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,357.7 จำนวนวันฝนตก 124 วัน ซึ่งปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยและจำนวนวันที่ฝนตกมีแนวโน้มคงที่

2. ข้อมูลการปกครองและประชากร

จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ 289 ตำบล 3,756 หมู่บ้าน มีการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 243 แห่ง และเทศบาลตำบล 85 แห่ง

ประชากร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 จังหวัดนครราชสีมา มีประชากร จำนวน 2,630,058 คน เป็นชาย 1,290,253 คน เป็นหญิง 1,339,405 คน จำนวนครัวเรือน 1,024,002 ครัวเรือน และอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด 5 อำเภอแรก คือ อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอปากช่อง อำเภอด่านขุนทด อำเภอพิมาย และอำเภอโนนสูง ตามลำดับ โดยอำเภอที่ประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอบ้านเหลื่อม

ตารางที่ 1 แนวโน้มจำนวนประชากร ปี 2555-2565

ปี พ.ศ.	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
2555	1,286,164	1,315,003	2,601,167
2556	1,289,861	1,320,303	2,610,164
2557	1,294,987	1,330,530	2,620,517
2558	1,298,167	1,333,516	2,628,818
2559	1,297,919	1,331,516	2,629,435
2560	1,301,249	1,337,977	2,639,226
2561	1,303,951	1,342,450	2,646,401
2562	1,303,944	1,344,983	2,648,927
2563	1,294,622	1,340,371	2,634,993
2564	1,293,783	1,339,805	2,634,154
2565	1,290,253	1,339,805	2,630,058

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2566

2.1 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายทางสังคม

(ณ ปี 2565) มีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มเด็ก (อายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์) มีจำนวนทั้งหมด 540,041 คน โดยมีเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จำนวน 95,855 คน เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จำนวน 81 คน เด็กที่อยู่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว 3,897 คน เด็กที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร 17 คน และเด็กไร้สัญชาติ จำนวน 373 คน

2) กลุ่มเยาวชน (อายุ 18-25 ปี) มีจำนวนทั้งหมด 242,937 คน โดยมีเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จำนวน 17 คน

3) กลุ่มสตรี (หญิงที่มีอายุ 25-59 ปี) มีจำนวนทั้งหมด 685,147 คน โดยมีสตรีที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ จำนวน 13 คน แม่เลี้ยงเดี่ยว ฐานะยากจน จำนวน 3,897 คน และสตรีที่ถูกเลิกจ้าง/ตกงาน จำนวน 8,955 คน

4) กลุ่มครอบครัว มีจำนวนทั้งหมด 1,034,327 ครอบครัว โดยมีครอบครัวที่จดทะเบียนสมรส 3,374 ครอบครัว, ครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 1,313 ครอบครัว และครอบครัวที่มีคนในครอบครัวกระทำความรุนแรงต่อกัน จำนวน 20 ครอบครัว

5) กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวนทั้งหมด 498,801 คน แบ่งเป็น ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ 498,801 คน ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน/ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ (ติดเตียง) จำนวน 5,778 คน และผู้สูงอายุที่ต้องดำรงชีพด้วยการเร่ร่อนขอทาน จำนวน 16 คน

6) กลุ่มคนพิการ มีจำนวนทั้งหมด 90,267 คน (ทุกคนมีบัตรประจำตัวคนพิการและเบี้ยยังชีพ)

7) กลุ่มผู้ด้อยโอกาส* มีจำนวนทั้งหมด 27,982 คน แบ่งเป็น คนเร่ร่อน/ไร้ที่อยู่อาศัย จำนวน 16 คน คนที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร จำนวน 2,264 คน และผู้ติดเชื้อ HIV จำนวน 157 คน

***ผู้ด้อยโอกาส** หมายถึง ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน และได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติและภัยสงครามรวมถึงผู้ที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบอันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่นโดย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)

3. ข้อมูลเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ณ ราคาประจำปี พ.ศ.2564 (Current Market Prices) ของจังหวัดนครราชสีมา มีมูลค่า 315,583 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนคิดเป็นมูลค่ารวม 19,332 ล้านบาท โดยมูลค่าสูงเป็นลำดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นลำดับที่ 12 ของประเทศ และมีรายได้ต่อหัวต่อปี (GPP per capita) ในปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 126,119 บาท สูงเป็นลำดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นลำดับที่ 38 ของประเทศ โตเพิ่มขึ้นจากปีก่อน คิดเป็นมูลค่า 3,547 บาท

ตารางที่ 2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ปี พ.ศ. / GPP	Gross Provincial Product : GPP	GPP ภาค เกษตรกรรม	GPP ภาค อุตสาหกรรม	GPP ภาค บริการ	GPP per capita
2555	233,012	44,447	70,983	117,582	92,387
2556	245,485	49,338	74,119	122,028	97,381
2557	256,180	43,603	79,973	122,606	97,705
2558	251,780	42,423	79,190	130,166	99,978
2559	262,841	39,949	83,425	139,567	104,423
2560	277,510	39,608	91,893	146,009	110,304
2561	297,280	44,492	98,715	154,072	118,221
2562	297,812	39,482	98,125	160,205	118,606
2563	296,251	41,354	96,120	158,377	118,178
2564	315,583	45,014	111,229	159,340	126,119

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ณ ราคาประจำปีพ.ศ.2564 (Current Market Prices) ของจังหวัดนครราชสีมา มี

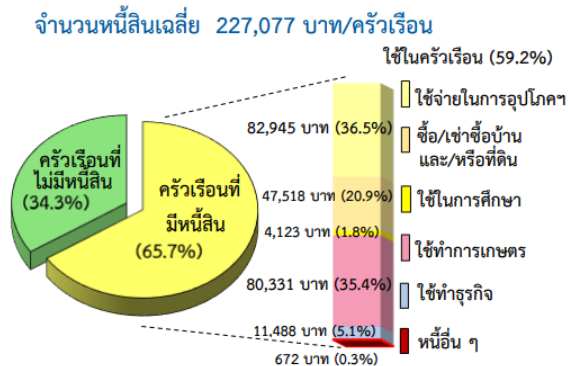
มูลค่า 315,583 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีมูลค่า 278,604 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่ารวม 20,979 ล้านบาท และคิดเป็นร้อยละ 6.24 โดยมูลค่าสูงเป็นลำดับที่ 1 ของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นลำดับที่ 12 ของประเทศ (ลำดับที่ 1 ของประเทศ คือ กรุงเทพมหานคร ที่มีมูลค่า 5,365,348 ล้านบาท) โครงสร้างของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ของจังหวัดนครราชสีมา ณ ราคาประจำปี พ.ศ. 2564 (Current Market Prices) สรุปได้ ดังนี้

1) ภาคการเกษตรมีมูลค่า 45,014 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีมูลค่า 41,354 ล้านบาท คิดเป็น มูลค่า 3,660 ล้านบาท และคิดเป็นร้อยละ 8.13

2) ภาคนอกการเกษตร มีมูลค่า 270,569 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีมูลค่า 254,897 ล้านบาท สาขาที่มีมูลค่าสูงสุด คือ สาขาบริการ มีมูลค่า 159,340 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีมูลค่า 158,777 ล้านบาท รองลงมา คือ สาขาอุตสาหกรรม มีมูลค่า 111,224 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีมูลค่า 96,120 ล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ 5.79 ซึ่งจากสาเหตุที่มูลค่าเพิ่มขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการคลี่คลายของสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 จังหวัดนครราชสีมา มีรายได้ต่อหัวต่อปี (GPP per capita) ในปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 126,119 บาท สูงเป็นลำดับที่ 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นลำดับที่ 12 ของประเทศ โดยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีมูลค่าเท่ากับ 114,178 บาท คิดเป็นมูลค่า 7,942 บาท และคิดเป็นร้อยละ 6.29

จากการวิเคราะห์แนวโน้มของข้อมูล พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัดนครราชสีมา ปีพ.ศ.2564 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (2560-2563) โดยขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 6.64 เป็นผลจากการคลี่คลายและปรับลดมาตรการการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อทุกภาคการผลิตส่วนใหญ่ ที่มีแนวโน้มการขยายตัวมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จังหวัดนครราชสีมา ในปี 2564 มีประมาณ 801,035 ครัวเรือน พบว่าเป็นครัวเรือนที่มีหนี้สินประมาณ 526,234 ครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วนครัวเรือนร้อยละ 65.7 พบว่ามีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 227,077 บาทต่อครัวเรือน ทั้งสิ้น

ส่วนใหญ่เป็นหนี้การก่อหนี้เพื่อใช้ในครัวเรือน 134,586 บาท ร้อยละ 59.2 ดังนั้นใช้เพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภค 82,945 บาท ร้อยละ 36.5 ใช้ในการซื้อบ้าน/ที่ดิน 47,518 บาท ร้อยละ 20.90 และใช้ในการศึกษา 4,123 บาท ร้อยละ 1.80 ในขณะที่หนี้เพื่อใช้ในการลงทุนและอื่น ๆ 92,491 บาท ร้อยละ 40.80 นั้นส่วนใหญ่เป็นการก่อหนี้เพื่อใช้ทำการเกษตร 80,331 บาท ร้อยละ 35.40 รองลงมาคือ ใช้ทำธุรกิจ 11,488 บาท ร้อยละ 5.10 และหนี้อื่นๆ อีกเล็กน้อย 672 บาท ร้อยละ 0.30

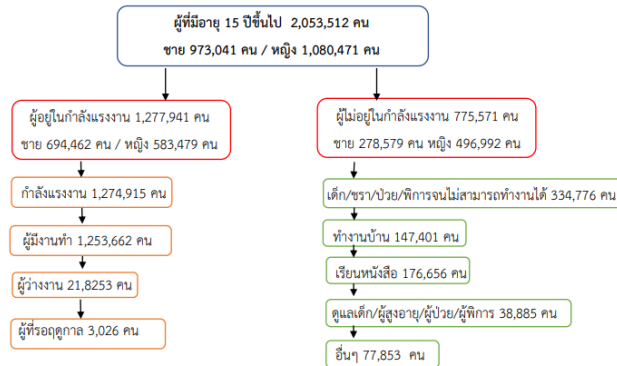


ภาพที่ 2 ร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามการมีหนี้สิน และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมปี 2564

3.1 โครงสร้างประชากร

ประชากรวัยแรงงาน และกำลังแรงงาน จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา ได้สำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 4 ปี 2567 (ตุลาคม- ธันวาคม 2567) จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป รวมทั้งสิ้น 2,053,512 คน เป็นชาย 973,041 คน เป็นหญิง 1,080,471 คน อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 1,277,941 คน จำแนก

เป็นผู้มีงานทำ 1,253,662 คน (ร้อยละ 98.10) ผู้ว่างงาน 21,253 คน (ร้อยละ 1.66) ผู้รอฤดูกาล 3,026 คน (ร้อยละ 0.24) ของจำนวนผู้อยู่ในกำลังแรงงานปัจจุบัน และเป็นผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 775,571 คน (ร้อยละ 37.77) ของจำนวนประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ในจังหวัดนครราชสีมา



ภาพที่ 3 แสดงโครงสร้างประชากรจังหวัดนครราชสีมา ไตรมาส 4 ปี 2567

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ ไตรมาส 4 ปี 2567 (ไตรมาส 1 ปี 2568 อยู่ระหว่างการประมวลผล)

กลุ่มผู้อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 15 ปีขึ้นไป) จำนวน 2,053,512 คน เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งสิ้น จำนวน 1,277,941 คน จำแนกเป็นผู้มีงานทำ จำนวน 1,253,662 คน (ร้อยละ 98.10) มีผู้ว่างงาน จำนวน 21,253 คน (ร้อยละ 1.66) ของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบการมีงานทำโดยจำแนกตามเพศ พบว่า เพศชาย มีอัตราส่วนของการมีงานทำหรืออัตราการจ้างงานมากกว่า เพศหญิง เพศชาย มีงานทำ จำนวน 679,138 คน (ร้อยละ 54.17) ส่วนเพศหญิง จำนวน 574,574 คน (ร้อยละ 45.83) ของจำนวนผู้มีงานทำในจังหวัดนครราชสีมา

สำหรับกลุ่มที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานมีจำนวน 775,571 คน (ร้อยละ 37.77) ของประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกเป็น ทำงานบ้าน จำนวน 147,401 คน (ร้อยละ 7.18) เรียนหนังสือ จำนวน 176,656 คน

(ร้อยละ 8.60) เด็ก ขรา ป่วย พิการจนไม่สามารถทำงานได้ จำนวน 334,776 คน (ร้อยละ 16.30) ดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการจำนวน 38,885 คน (ร้อยละ 1.89) และอื่นๆ จำนวน 74,091 คน (ร้อยละ 3.61) (ตามภาพที่ 4)

สถานภาพแรงงาน	รวม	ชาย	หญิง
ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป	2,053,512	973,041	1,080,471
1. ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	1,277,941	694,462	583,479
1.1 กำลังแรงงานปัจจุบัน	1,274,915	691,436	583,479
1.1.1 ผู้มีงานทำ	1,253,662	679,138	574,524
1.1.2 ผู้ว่างงาน	21,253	12,298	8,955
1.2 ผู้ที่รอฤดูกาล	3,026.0	3,026.0	-
2. ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	775,571	278,579	496,992
2.1 ทำงานบ้าน	147,401	2,394	145,007
2.2 เรียนหนังสือ	176,656	76,434	100,222
2.3 เด็ก ขรา ป่วย พิการจนไม่สามารถทำงานได้	334,776	142,008	192,768
2.4 ดูแลเด็ก/ผู้สูงอายุ/ผู้ป่วย/ผู้พิการ	38,885	3,241	35,644
2.5 อื่นๆ	77,853	54,502	23,351
อัตราการจ้างงานต่อกำลังแรงงาน			98.10
อัตราการว่างงานต่อกำลังแรงงาน			1.66

ภาพที่ 4 สถานการณ์แรงงาน

นอกจากนี้แรงงานนอกระบบ จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2567 มีแรงงานนอกระบบ จำนวน 742,194 คน เป็น เพศชาย จำนวน 428,279 คน เพศหญิง จำนวน 313,915 คน อยู่ในภาคเกษตรกรรม จำนวน 428,383 คน และนอกภาคเกษตรกรรม จำนวน 313,811 คน อุตสาหกรรมที่มีการทำงานนอกระบบสูงสุด 3 อันดับดับคือ

1. ภาคเกษตรกรรม จำนวน 449,617 คน
2. พนักงานบริการ จำนวน 131,150 คน
3. อาชีพพื้นฐานต่างๆ จำนวน 153,707 คน

4. ขอบุณยโยบายและทิศทางการพัฒนา

จังหวัดนครราชสีมา ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน



ภาพที่ 5 การก้าวสู่การเป็น “มหานครแห่งโอกาส” ที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

จังหวัดนครราชสีมาในฐานะจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ และเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่ยังคงเป็นประเด็นสำคัญในพื้นที่ การกำหนดวิสัยทัศน์ “มหานครแห่งโอกาสในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม การบริการและการท่องเที่ยว ศูนย์กลางโครงข่ายคมนาคมของภูมิภาค ก้าวสู่สังคมคุณภาพสูง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน” สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะสร้างโอกาสสำหรับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมและยั่งยืนเป้าหมายการพัฒนาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2566-2585) ของจังหวัดได้วางรากฐานสำคัญในการเป็น “มหานครแห่งโอกาส และการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยเน้นการสร้างความร่วมมือทั้งด้านนวัตกรรม การศึกษา สุขภาพ การเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการสร้างโอกาสสำหรับประชาชนทุกคน ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน และพัฒนาสู่สังคมที่มีคุณภาพสูงอย่างยั่งยืน แนวคิดนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสและการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นหลัก

4.1 การยกระดับการแก้ไขปัญหาความยากจน

“วาระจังหวัด” ในปีงบประมาณ 2566 จังหวัดนครราชสีมาได้แสดงเจตนารมณ์อย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการประกาศให้การขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น “วาระจังหวัด” ที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน การตัดสินใจครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับปัญหาความยากจนในระดับสูงสุดของการบริหารจังหวัด และเป็นการส่งสัญญาณที่ชัดเจนว่าทุกหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ จะต้องบูรณาการร่วมกันเพื่อให้การช่วยเหลือครัวเรือนยากจนเป้าหมายให้พ้นจากสภาพปัญหาและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดใช้ Model “3 ชัด” ภายใต้ Motto “โคราชไม่จน ผู้ว่าฯ วิเชียรช่วยได้ 1300” ซึ่งประกอบด้วย การชัดเจนในการชี้เป้า การชัดเจนในแนวทางช่วยเหลือ และการชัดเจนในการติดตาม แนวทางนี้เป็นการเปลี่ยนผ่านจากการช่วยเหลือแบบกว้างๆ มาสู่การช่วยเหลือที่แม่นยำและตรงจุด โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจและการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับปัญหาของแต่ละครัวเรือน รวมถึงการมีระบบติดตามผลการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

กลไกการขับเคลื่อนนโยบายและการบูรณาการภาคีเครือข่ายจังหวัดได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.) และ ศจพ. ระดับต่างๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการประสานและขับเคลื่อนนโยบาย การจัดตั้งทีมปฏิบัติการตำบลและทีมพี่เลี้ยงเพื่อติดตามดูแลครัวเรือนอย่างใกล้ชิดแบบ Intensive Care เป็นการสร้างระบบการทำงานที่เข้าถึงปัญหาในระดับชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบมิติปัญหา 6 มิติ และคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

ความโดดเด่นของการขับเคลื่อนนโยบายของจังหวัดอยู่กับการบูรณาการภาคีเครือข่ายอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเป็นกลไกกลางของจังหวัดในการเสริมพลังกลไกความร่วมมือเพื่อจัดความยากจน การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) โครงการการพัฒนาระบบฐานข้อมูลครัวเรือนเพื่อการพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กับหน่วยงานภาคีความร่วมมือ 9 หน่วยงาน เป็นตัวอย่างของการสร้างความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม ครอบคลุมทั้งหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน หนึ่งในจุดแข็งสำคัญของการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดนครราชสีมา คือการพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและครอบคลุม การพัฒนา Provincial Poverty Alleviation Operating System (PPAOS) เป็นแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด ที่บูรณาการข้อมูลและความช่วยเหลือคนจนและครัวเรือนยากจนอย่างเป็นรูปธรรม ระบบนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายส่วน ได้แก่ ระบบค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด (Thai People Map Nakhon Ratchasima) และระบบการส่งต่อความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงเข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนมีการจัดเก็บข้อมูลจาก 4 ฐานหลัก ได้แก่ ฐานข้อมูล TPMap 2566 ฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบาง ฐานข้อมูล ThaiQM และฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนในระบบ PPPConnex การพัฒนาระบบการติดตามการช่วยเหลือและระบบป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) ทำให้สามารถประเมินผลการช่วยเหลือและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งระบบเหล่านี้สามารถแสดงผลการค้นหาได้ในรูปแบบ Dashboard และนำเสนอผลด้วย Visualization ที่ช่วย

ให้ผู้บริหารหรือหน่วยงานสามารถออกแบบและวางแผนการช่วยเหลือ
ครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาโมเดลแก๊จนและการสร้างรูปธรรม “**อำเภอแก๊จน**” จังหวัดนครราชสีมาได้พัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เป็นนวัตกรรมผ่านการสร้างโมเดลแก๊จน (Operating Model) ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ การพัฒนาโมเดลเหล่านี้นุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้คนจนและครัวเรือนยากจนให้เข้าสู่ห่วงโซ่การผลิต (Pro-poor Value Chain) และสร้างโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility) อย่างเป็นรูปธรรมการสร้างรูปธรรม “อำเภอแก๊จน” ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติและอำเภोजักราช เป็นการทดลองแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ที่มีบริบทและรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกัน อำเภอเฉลิมพระเกียรติเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินงานต่อเนื่องแบบเต็มอำเภอเป็นปีที่ 3 ทำให้เห็นผลการดำเนินงานเป็นภาพรวมระดับอำเภอ ประกอบด้วย 3 โมเดลหลัก ได้แก่ “**เต็มใจ แก๊จน คนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ**” ที่ครอบคลุมภาคี พามี ผักยกแคร่ และเห็ดดี มีแสง ส่วนอำเภोजักราชเป็นการพัฒนาแบบเต็มอำเภอในปีแรก ทำให้มีการพัฒนาเป็นโครงการนำร่องในพื้นที่ 4 ตำบล 4 โมเดล ภายใต้ “**รวมใจ แก๊จน คนจักราช**” ที่ครอบคลุมชาวฮางทอง วัสดุปรับปรุงดินอัดเม็ด ผลิตภัณฑ์ผ้าทำมือ เห็ดดี มีแสง ผักลอยฟ้าแก๊จน มะขามป้อมอิมอ้อย และเห็ดล้อมวง

ผลการดำเนินงานและความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม ผลการดำเนินงานของจังหวัดนครราชสีมาในการแก้ไขปัญหาความยากจนสามารถวัดได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในปี 2566 มีการค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจน 7,289 ครัวเรือนใน 18 อำเภอ พัฒนาโมเดลแก๊จน 14 โมเดลใน 8 อำเภอ มีครัวเรือนเข้าร่วม 1,049 ครัวเรือน และมีการพัฒนา Area Manager รวม 50 คน ครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 46.37 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตเมื่อประเมินในมิติเศรษฐศาสตร์สังคม พบว่าโครงการมีอัตราผลตอบแทน

จากการลงทุน (Sustainable Livelihoods Return on Investment: SLROI) อยู่ที่ 1.96 เท่า ซึ่งหมายความว่าการลงทุน 1 บาท ในการแก้ไข ปัญหาความยากจนสร้างผลประโยชน์ต่อสังคมคิดเป็นมูลค่า 1.96 บาท โดย สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจ/การเงินมูลค่า 14.60 ล้านบาท ทางสังคม/ คุณภาพชีวิตมูลค่า 15.46 ล้านบาท และทางสิ่งแวดล้อมมูลค่า 0.11 ล้านบาท การประเมินผลแบบนี้แสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนและประสิทธิผลของ การดำเนินงานการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเป็นอีกหนึ่งผลสำเร็จที่ สำคัญ โดยมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมรวม 24 นวัตกรรม และองค์ ความรู้ 16 ชุด ตั้งแต่เทคโนโลยีการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ไปจนถึง การพัฒนาแบรนด์และการตลาด ความรู้และนวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วย ยกระดับรายได้ของครัวเรือนยากจนเท่านั้น แต่ยังสามารถถ่ายทอดและขยาย ผลไปยังพื้นที่อื่นๆ ได้อีกด้วย

4.2 แนวทางอนาคตและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากประสบการณ์และผลสำเร็จในการดำเนินงาน จังหวัด นครราชสีมา ได้สกัดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนใน 3 ระดับ ในระดับประเทศ ควรกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ มีการจัดสรร งบประมาณและทรัพยากรอย่างเหมาะสม พร้อมสร้างกลไกความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ในระดับจังหวัด ควรพัฒนา ระบบฐานข้อมูล การติดตามประเมินผล และการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา ผ่านภาคีเครือข่าย ส่วนในระดับอำเภอ/ตำบล ควรจัดทำแผนปฏิบัติการ แสวงหางบประมาณ และสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายท้องถิ่นในการ แก้ไขปัญหาความยากจน การดำเนินงานของจังหวัดนครราชสีมาในการแก้ไข ปัญหาความยากจนจึงเป็นตัวอย่างที่สำคัญของการบูรณาการนโยบาย เทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ ยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการเป็น “มหานครแห่ง โอกาส” ที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังอย่างแท้จริง

5. โอกาสและศักยภาพของจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมาโดดเด่นด้วยตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีขนาดพื้นที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ คิดเป็น 20,493.964 ตารางกิโลเมตร การเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงการเป็นจุดผ่านสำคัญของเส้นทางคมนาคม East-West Corridor ทำให้จังหวัดมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์และการค้าขายที่สามารถกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจไปยังพื้นที่ห่างไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดที่ประกอบด้วยทั้งพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบเหมาะสำหรับการเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบที่สามารถรองรับกลุ่มคนจนที่มีทักษะและความสนใจแตกต่างกัน การมีพื้นที่ป่าไม้ 2,297,335 ไร่ และแหล่งน้ำ 280,313 ไร่ ไม่เพียงแต่เป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่ยังเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

การปกครองที่ครอบคลุม 32 อำเภอ 289 ตำบล และ 3,756 หมู่บ้าน สร้างโครงข่ายการบริหารจัดการที่กว้างขวางและลึกถึงระดับชุมชน ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายและโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ขนาดพื้นที่ที่ใหญ่ยังเป็นโอกาสในการทดลองและขยายผลโมเดลการแก้ไขปัญหาความยากจนที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน

5.1 ศักยภาพด้านการศึกษา

ศักยภาพด้านการศึกษาและการวิจัยเป็นกลไกขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกกลางของจังหวัดในการเสริมพลังกลไกความร่วมมือเพื่อจัดความยากจน การที่สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเข้ามามีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนสร้างความได้เปรียบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การมีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ ทรัพยากรการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนเครือข่ายศิษย์เก่าที่กระจายอยู่ในพื้นที่และดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นหรือท้องถิ่น

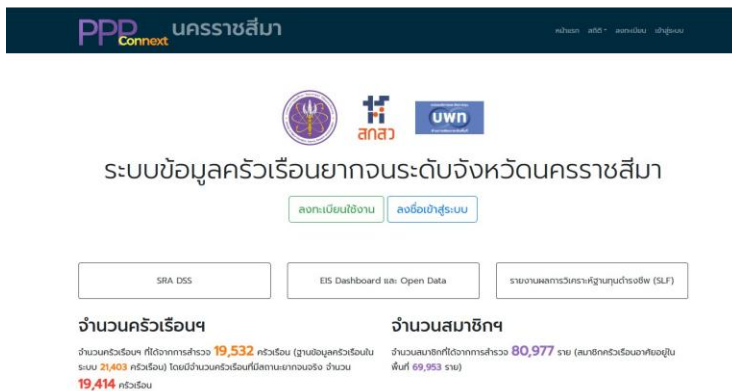


ภาพที่ 6 ศักยภาพการศึกษาในการแก้ไขปัญหาความยากจน

การพัฒนานักวิจัยและบุคลากรเป็น Area Manager จำนวน 50 คน ที่มาจากหลากหลายศาสตร์ ได้แก่ เกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ การท่องเที่ยว และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สร้างศักยภาพในการจัดการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการที่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของชุมชน การมีนักศึกษาจากคนในพื้นที่ทำให้การลงพื้นที่ทำงานได้รับความร่วมมือที่ดี และเป็นกลไก

สำคัญในการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน

ความสำเร็จในการพัฒนาองค์ความรู้ 16 ชุด และนวัตกรรม 24 นวัตกรรม ตั้งแต่เทคโนโลยีการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาแบรนด์ ไปจนถึงระบบข้อมูลและแพลตฟอร์มดิจิทัล แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาเฉพาะพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม นวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับรายได้ของครัวเรือนยากจน แต่ยังสามารถถ่ายทอดและขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ ได้อีกด้วย



ภาพที่ 7 ระบบครัวเรือนยากจนระดับจังหวัดนครราชสีมา

ระบบข้อมูลและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือสำคัญ การพัฒนา Provincial Poverty Alleviation Operating System (PPAOS) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด ถือเป็นนวัตกรรมที่สำคัญที่สร้างความได้เปรียบในการบริหารจัดการข้อมูลครัวเรือนยากจนอย่างเป็นระบบ ระบบฐานข้อมูลที่บูรณาการจาก 4 ฐานหลัก ได้แก่ TP MAP 2566 ฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบาง ThaiQM และ

PPPConnexx ทำให้สามารถวิเคราะห์และระบุปัญหาของครัวเรือนยากจนได้อย่างแม่นยำและครอบคลุม ระบบการแสดงผลแบบ Dashboard และ Visualization ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้ผู้บริหารสามารถเข้าใจสถานการณ์และตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบการติดตามการช่วยเหลือและระบบป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) ทำให้สามารถประเมินผลการช่วยเหลือและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นกระบวนการที่เรียนรู้และพัฒนาตัวเองได้ การใช้โปรแกรม Python ในการพัฒนาระบบตรวจสอบคุณภาพข้อมูลแสดงให้เห็นถึงการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูล ความยืดหยุ่นและความสามารถในการขยายระบบไปยังพื้นที่อื่นหรือข้อมูลรูปแบบอื่นได้ไม่ยาก ทำให้จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพในการเป็นต้นแบบและให้การสนับสนุนทางเทคนิคแก่จังหวัดอื่นๆ ที่ต้องการพัฒนาระบบที่คล้ายคลึงกัน

เครือข่ายภาคีที่หลากหลายและเข้มแข็ง ความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน ตั้งแต่หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ไปจนถึงภาคธุรกิจเอกชน เป็นศักยภาพสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ 9 หน่วยงาน แสดงให้เห็นถึงความจริงจังและความมุ่งมั่นของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหา การเข้าร่วมของภาคธุรกิจเอกชน สร้างโอกาสในการเชื่อมโยงคนจนเข้าสู่ตลาดที่มีศักยภาพและมีความยั่งยืน การที่ภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมไม่เพียงแต่ในฐานะผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ แต่ยังเป็นทีปรึกษาและผู้สนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการตลาด การมีศิษย์เก่าจากมหาวิทยาลัยเป็นผู้นำท้องที่และท้องถิ่นให้ความร่วมมือที่ดี สร้างความได้เปรียบในการเข้าถึงชุมชนและการสร้างความไว้วางใจ เครือข่ายนี้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างนโยบายระดับจังหวัดกับการปฏิบัติในระดับพื้นที่ และช่วยให้การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โมเดลแก๊จนที่ได้รับการพิสูจน์แล้วและสามารถขยายผลได้ ความสำเร็จของ “**อำเภอแก๊จน**” ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติและอำเภोजักราช เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาโมเดลการแก้ไขปัญหาคาความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน โมเดล “**เต็มใจ แก๊จน คนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ**” ที่เน้นการพัฒนาผักปลอดภัยและเห็ดดี มีแสง สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนยากจนครัวเรือนละ 2,000-3,000 บาทต่อเดือน จากการขายผักสด และสูงถึง 15,000 บาทต่อเดือน สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูป โมเดล “**รวมใจ แก๊จน คนจักราช**” โดยเฉพาะการแปรรูปมะขามป้อมภายใต้แบรนด์ “**มะขามป้อมอ้อมอ้อย**” ที่สามารถสร้างรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเดือนละ 4,300 บาทต่อครัวเรือน และมียอดขายใน 1 วันสูงถึง 12,000 บาท แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการพัฒนาแบรนด์ที่มีเอกลักษณ์ การพัฒนาโมเดลแก๊จนในพื้นที่ขยายผล 6 อำเภอ ได้แก่ สูงเนิน ปากช่อง วังน้ำเขียว พิมาย สีดา และนครบุรี แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับใช้และขยายผลโมเดลที่ประสบความสำเร็จไปยังพื้นที่อื่น โดยเฉพาะกองทุนต้นกล้าดอกดาวเรือง ใน อำเภอสูงเนิน ที่สามารถยกระดับคนจนจากกลุ่มที่ 3 (อยู่พอได้) มาเป็นกลุ่มที่ 4 (อยู่ดี) ผ่านการเรียนรู้การเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนจากระดับนโยบายและการบูรณาการในแผนพัฒนาการประกาศให้การจัดความยากจนเป็น “**วาระจังหวัด**” และการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ภายใต้ประเด็นการพัฒนาที่ 3 แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในระดับนโยบายที่จะขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างจริงจัง การได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากจังหวัด (In Cash) เป็นจำนวน 500,000 บาท ในปีงบประมาณ 2568 เพื่อโครงการย่อยที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัด แสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนในการสนับสนุนทรัพยากร การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทำให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องและได้รับการสนับสนุนจากทุกระดับ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนระดับตำบล 5 แผน

และระดับอำเภอ 1 แผน สร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจนและการติดตาม ประเมินผลที่เป็นระบบ



ภาพที่ 8 แบรินด์ “มะขามป้อมอิมอ้อย”

5.2 ศักยภาพในการเป็นต้นแบบและการขยายผล

ผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมและสามารถวัดผลได้ ทำให้ จังหวัด นครราชสีมา มีศักยภาพสูงในการเป็นต้นแบบการแก้ไขปัญหาความยากจน ระดับจังหวัดแก่จังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การมีระบบ ข้อมูลและแพลตฟอร์มที่พัฒนาแล้วและสามารถปรับใช้ได้ รวมถึงโมเดลแก้จนที่ หลากหลายและได้รับการพิสูจน์แล้ว สร้างโอกาสในการถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ การจัดแสดงผลงานในงานต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และ งาน ครม.สัญจร ภายใต้งานหัวข้อ “มหาวิทยาลัยแก้จน” แสดงให้เห็นถึงความ พร้อมในการเผยแพร่และแบ่งปันประสบการณ์ การมีช่องทางการสื่อสารที่ หลากหลาย ตั้งแต่ Facebook Website ไปจนถึง TikTok ทำให้สามารถเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและสร้างการรับรู้อย่างกว้างขวาง การประเมินผล แบบ Sustainable Livelihoods Return on Investment (SLROI) ที่ได้ 1.96 เท่า แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและประสิทธิผลของการลงทุน ซึ่งเป็นข้อมูล สำคัญที่สามารถใช้ในการโน้มน้าวและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วน

เสียและผู้ให้การสนับสนุนในระดับต่างๆ การมีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนทำให้สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและขยายการสนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 ความท้าทายที่กลายเป็นโอกาสในการพัฒนา

แม้ว่าจะมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การพัฒนากลไกการเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจที่ยังไม่เต็มที่ ความเชื่อมั่นของภาคเอกชนที่ยังจำกัด และการถอนตัวของคนจนในบางพื้นที่ แต่ประเด็นเหล่านี้กลับกลายเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาแนวทางที่ดีขึ้น ประสบการณ์ที่ได้จากการเผชิญกับความท้าทายเหล่านี้ทำให้จังหวัดมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืน และสามารถพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จังหวัดนครราชสีมาจึงมีโอกาสด้านศักยภาพที่โดดเด่นในการเป็นผู้นำด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับประเทศ ด้วยการผลิตผลรวมของข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ความเข้มแข็งของสถาบันการศึกษา ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย เครือข่ายภาคีที่หลากหลาย โมเดลที่ประสบความสำเร็จและการสนับสนุนจากระดับนโยบาย ทำให้จังหวัดมีความพร้อมในการขยายผลและเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระดับที่กว้างขวางมากขึ้น

6. ปัญหาและข้อท้าทายในการพัฒนาจังหวัด

การแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดนครราชสีมา แม้จะประสบความสำเร็จในหลายด้าน แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญหลายประการที่สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหาความยากจนที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยแนวทางเดียว ปัญหาความยากจนมีลักษณะเป็นปัญหาแบบ “วิกฤติซ้อนซับซ้อน” (Wicked Problem) ที่มีปัจจัยสาเหตุหลายมิติที่เชื่อมโยงและส่งผลต่อกัน การสั่งสมและความทับซ้อนของปัญหาทำให้การแก้ไขต้อง

อาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนและต้องใช้เวลาในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

ข้อมูลจากการค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจน 7,289 ครัวเรือนใน 18 อำเภอ เผยให้เห็นถึงความหลากหลายของสาเหตุและรูปแบบของความยากจน ครัวเรือนแต่ละครัวเรือนมีบริบทและปัญหาที่แตกต่างกัน ทำให้การออกแบบการช่วยเหลือต้องมีความเฉพาะเจาะจงและปรับให้เหมาะสมกับแต่ละกรณี การที่มีเพียง 1,049 ครัวเรือนที่สามารถเข้าร่วมโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากจำนวนครัวเรือนเป้าหมายทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงความท้าทายในการขยายผลและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม

วิกฤติซ้อนซ้อน (Wicked Problem)

ปัญหาความยากจนมีลักษณะเป็นปัญหาแบบ "วิกฤติซ้อนซ้อน" ที่มีปัจจัยสาเหตุหลายมิติที่เชื่อมโยงและส่งผลต่อกัน ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยแนวทางเดียว และต้องอาศัยเวลาในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน



ภาพที่ 9 ลักษณะปัญหาความยากจน

6.1 การเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจและตลาด

หนึ่งในความท้าทายที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนากลไกการเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจที่ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ ปัญหาหลักมาจากการวางแผนการผลิตของเกษตรกรและผู้ประกอบการระดับชุมชนที่ยังไม่มีความแน่นอนและขาดความเป็นมืออาชีพ ครัวเรือนยากจน ส่วนใหญ่ยังคงมี

ลักษณะการผลิตแบบเล็กและกระจัดกระจาย ไม่สามารถรับประกันปริมาณ และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้ไม่สามารถขยายฐานการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดที่มีขนาดใหญ่ได้ ความไม่แน่นอนในการวางแผนการผลิตส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจที่ต้องการความมั่นใจในเรื่องของคุณภาพ ปริมาณ และความสม่ำเสมอของผลิตภัณฑ์ แม้ว่าจะมีการสร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจหลายแห่ง เช่น เดอะมอลล์โคราช Class Coffee SE KORAT และตลาดเมย์ แฟร์ แต่การขยายความร่วมมือให้กว้างขวางและยั่งยืน ยังต้องการการพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิตในด้านการจัดการโซ่อุปทาน การควบคุมคุณภาพ และการตลาดปัญหาด้านการเข้าถึงตลาดยังขยายไปถึงความท้าทายในการสร้างแบรนด์และการตลาดดิจิทัล คริวเรือนยากจนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการตลาดออนไลน์ การถ่ายภาพสินค้า การเขียนเนื้อหาสำหรับการตลาด และการจัดการออเดอร์ออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางที่สำคัญในยุคดิจิทัล นอกจากนี้การแข่งขันในตลาดที่รุนแรงขึ้นทำให้ผลิตภัณฑ์จากชุมชนต้องมีจุดเด่นและความแตกต่างที่ชัดเจนเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน

6.2 ทศนคติและความเชื่อมั่นของภาคีเครือข่าย

ความท้าทายด้านจิตวิทยาและทัศนคติถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่มักถูกมองข้าม ความเชื่อมั่นของหน่วยงานเครือข่าย โดยเฉพาะภาคเอกชนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคาความยากจน ยังมีข้อจำกัดอย่างมาก หลายองค์กรและบุคคลในภาคธุรกิจยังคงมีมุมมองที่ว่า “การแก้ไขปัญหาคาของคนจนนั้นไม่สามารถกระทำได้” หรือเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาและมีความเสี่ยงสูง ทัศนคติแบบนี้ทำให้การสร้างความร่วมมือและการลงทุนในระยะยาวเป็นไปได้ยาก การสื่อสารการทำงานและการพัฒนาการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ

จึงกลายเป็นงานที่ท้าทายและต้องใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่อง การที่สามารถขับเคลื่อน Social Mobility ได้อย่างเป็นรูปธรรมต้องอาศัยการสะสมหลักฐานเชิงประจักษ์และการสร้างความน่าเชื่อถือที่ใช้เวลา นอกจากนี้ยังมีความท้าทายในการเปลี่ยนมุมมองจากการมองคนจนเป็น “ภาระ” มาเป็นการมองว่าเป็น “โอกาสและพันธมิตรทางธุรกิจ” ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าในภาคราชการเองก็มีความท้าทายในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานจากแบบแยกส่วน (Silo) มาเป็นการทำงานแบบบูรณาการ การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของกฎระเบียบงบประมาณ และความแตกต่างในวัฒนธรรมองค์กร การสร้างความเข้าใจและการยอมรับในแนวทางใหม่ต้องใช้เวลาและความอดทนในการสื่อสารและสานิต

6.3 ปัญหาความต่อเนื่องและความยั่งยืนของผู้เข้าร่วมโครงการ

ความท้าทายสำคัญอีกประการหนึ่งคือปัญหาการถอนตัวของคนจนที่เข้าร่วมโครงการกลางคัน ปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดปัญหานี้ได้แก่ ปัจจัยทางครอบครัว เช่น ความเจ็บป่วย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว หรือการย้ายถิ่นฐาน และการไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ที่ดีกว่าในระยะสั้น เช่น การไปทำงานก่อสร้าง การรับจ้างทั่วไป หรือการไปทำงานต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ

ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการสร้างแรงจูงใจระยะยาวและการสร้างความมั่นคงในรายได้จากกิจกรรมที่โครงการส่งเสริม โดยเฉพาะในช่วงแรกที่ผลตอบแทนยังไม่มั่นคงหรือต่ำกว่าการทำงานรับจ้าง การขาดความอดทนและวิสัยทัศน์ระยะยาวของผู้เข้าร่วมบางส่วนทำให้การสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาเป็นเรื่องที่ท้าทาย การสร้างกลไกสวัสดิการและการประกันความเสี่ยงสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ปัญหาความต่อเนื่องยังขยายไปถึงการสืบทอดความรู้และทักษะภายในครอบครัวและชุมชน เมื่อผู้ที่ได้รับการพัฒนาแล้วออกจากพื้นที่หรือเปลี่ยนอาชีพ ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาอาจสูญหายไป การสร้างระบบการถ่ายทอดความรู้และการสร้างผู้นำในชุมชนที่มีความมั่นคงจึงเป็นความท้าทายสำคัญ

ข้อจำกัดด้านข้อมูลและระบบติดตาม แม้ว่าจังหวัดนครราชสีมาจะมีระบบข้อมูลที่ทันสมัย แต่ยังคงมีความท้าทายในการจัดการข้อมูลที่มีคุณภาพและความครบถ้วน การรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนยากจนยังคงต้องอาศัยการลงพื้นที่และการสำรวจแบบ Manual ซึ่งใช้เวลาและทรัพยากรมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาการอัปเดตข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน เนื่องจากสถานการณ์ของครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาความท้าทายในการประเมินผลกระทบระยะยาวและการวัดความสำเร็จในมิติที่ซับซ้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ความมั่นใจในตนเอง การมีส่วนร่วมในชุมชน และความสุขของครอบครัว ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม การติดตามผลกระทบระยะยาวยังมีข้อจำกัดเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร การประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่างๆ ยังมีอุปสรรคในเรื่องของมาตรฐานข้อมูล ความปลอดภัยของข้อมูล และการปกป้องความเป็นส่วนตัว การสร้างระบบการแบ่งปันข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัยยังต้องการการพัฒนาต่อไป

ความท้าทายด้านทรัพยากรและงบประมาณ การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบต้องการทรัพยากรที่มากและต่อเนื่อง ข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้การขยายผลโครงการไปยังพื้นที่อื่นๆ เป็นไปได้อย่างจำกัด การพึ่งพาเงินทุนจากภายนอก เช่น สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ทำให้มีความไม่แน่นอนในการดำเนินงานระยะยาว การสร้างกลไกการระดมทุนจากท้องถิ่นและการสร้างความยั่งยืนทางการเงินยังเป็นความท้าทายการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการทำงานกับชุมชนยากจน โดยเฉพาะ Area Manager ที่มีทักษะครบครันทั้ง

ด้านเทคนิควิชาการ การสื่อสาร และการจัดการเชิงพื้นที่ การพัฒนาบุคลากร ให้มีความสามารถในการทำงานแบบสหวิทยาการและการแก้ปัญหาเชิงซับซ้อนต้องใช้เวลาและการลงทุนในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของนโยบายรัฐบาล ภัยธรรมชาติ และการแพร่ระบาดของโรค ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น สถานการณ์ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรม การเดินทาง และเศรษฐกิจโดยรวม การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคที่รวดเร็วทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการจากชุมชนต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การขาดความพร้อมในการปรับตัวอาจทำให้สูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร เช่น การสูงวัยของสังคมและการอพยพแรงงานสู่เมือง ส่งผลต่อการวางแผนและการดำเนินงานในระยะยาว

แนวทางในการจัดการกับความท้าทายแม้จะมีความท้าทายมากมาย แต่ประสบการณ์ของจังหวัดนครราชสีมาแสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาคความยากจนสามารถประสบความสำเร็จได้หากมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม การสร้างการเรียนรู้จากความล้มเหลวและการปรับปรุงแนวทางอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง และการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ เป็นปัจจัยสำคัญในการเอาชนะความท้าทายเหล่านี้ การกำหนดเป้าหมายที่สมจริง การสร้างระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างกลไกการสนับสนุนที่ครอบคลุม จะช่วยให้การดำเนินงานมีความยั่งยืนและสามารถสร้างผลกระทบที่เป็นบวกต่อสังคมได้อย่างแท้จริง ความท้าทายเหล่านี้จึงเป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. บทบาทสถาบันการศึกษาขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหาความยากจน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้รับการพัฒนาและยกระดับให้เป็นกลไกกลางของจังหวัดในการเสริมพลังกลไกความร่วมมือเพื่อจัดความยากจน โดยทำงานร่วมกับศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดนครราชสีมา (ศจพ.จ.นม.) และการเชื่อมโยงหน่วยงานสถาบันการศึกษาในจังหวัดให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นรูปธรรมการพัฒนาบทบาทของมหาวิทยาลัยในครั้งนี้มีลักษณะเฉพาะคือการบูรณาการพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยเข้ากับการแก้ไขปัญหาสังคม โดยมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญในการเชื่อมโยงโครงการยุทธศาสตร์ราชภัฏกับโครงการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกับโครงการการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้การบูรณาการเชิงพื้นที่และเกิดเป้าหมายร่วม ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังสนับสนุนให้นักศึกษามีบทบาทในการค้นหาและสอบถามข้อมูลคนจนโดยใช้ทักษะการสื่อสารในชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาควบคู่ไปกับการสร้างประโยชน์ให้กับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญและสนับสนุนนักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนยากจน (นักศึกษาทุน กยศ.) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

7.1 การสร้างกลไกความร่วมมือแบบพหุภาคี

การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดนครราชสีมา ได้แบ่งออกเป็น 2 ระดับหลัก ได้แก่ การสร้างกลไกความร่วมมือการขจัดความยากจนกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วย สถาบันวิจัยและพัฒนา ศูนย์วิทยาศาสตร์ สำนักวิทยบริการ งานประชาสัมพันธ์ และกองพัฒนานักศึกษา และการสร้างกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก หน่วยงานภายนอกที่เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายมีความหลากหลาย ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เทศบาลนครนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

มงคลอีสาน และภาคีด้านธุรกิจ การเชื่อมโยงเครือข่ายภาคเอกชน/ธุรกิจนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาโมเดลแก๊จน โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงการเปิดตลาดให้สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนยากจน

7.2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการสร้าง Area Manager

มหาวิทยาลัยได้มีการเพิ่มจำนวนนักวิจัยในโครงการที่มีความหลากหลายในสาขาวิชาการ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม โดยมีการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในการบูรณาการพัฒนาโมเดลแก๊จนกับการพัฒนานวัตกรรมหรือเทคโนโลยี ภายใต้แนวคิดการจัดการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ (Area Manager) นักวิจัย/บุคลากรสายวิชาการ/ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 30 คน จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาการท่องเที่ยว และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ได้รับการพัฒนาสู่การเป็นนักการจัดการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ วัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้ให้นักวิจัยสามารถวางแผนและออกแบบจัดประสพการณ์การเรียนรู้และบริหารจัดการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการตามความต้องการของพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และการวิเคราะห์ทุนการดำรงชีพ 5 ด้านนอกจากนี้ ยังมีการสร้างนักบริการจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ในระดับพื้นที่ โดยตัวแทนนักบริหารการจัดการเชิงพื้นที่จากพื้นที่เป้าหมาย 8 อำเภอ (19 ตำบล) จำนวนทั้งหมด 20 คน ได้นำเสนอโมเดลแก๊จน (Operating Model) แต่ละพื้นที่เพื่อเป็นกลไกหลักในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน พร้อมทั้งการพัฒนาทักษะความรู้ด้วยแนวความคิดการจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วมและกลไกกระบวนการที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่

การพัฒนากลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่การพัฒนากลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดนครราชสีมา มีการวางแผนการดำเนินงานเชิงเครือข่ายระดับต่างๆ ภายใต้การมีมุมมองในด้านกลไกแบบ

พื้นที่ที่เป็น Agenda พื้นที่ที่เป็นภารกิจแบบกลไก และที่เป็นแบบบูรณาการ (บูรณาการภารกิจ และบูรณาการเชิงพื้นที่) องค์ประกอบของความเป็นกลไก ใช้หลักการที่ทำให้องค์ประกอบของกลไกเคลื่อนไปได้ โดยเน้นเรื่องของการให้ความสำคัญกับภารกิจหลักของแต่ละองค์ประกอบหรือแต่ละภาคี องค์กร และแสวงหาจุดร่วม หรือเป้าหมายร่วม ให้ทุกองค์กรได้ใช้ประโยชน์ในการ กำหนดแนวทางในการดำเนินการร่วมกัน โดยการสร้างกลไกแบบ Collaborative Governance ผ่านคณะกรรมการดำเนินงานของ ศจพ.จ.นม

ผลลัพธ์และการรับการสนับสนุน ผลจากการดำเนินงานที่เป็น รูปธรรม ได้แก่ การที่จังหวัดมีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมในการวิจัย (In Cash) โดยมีโครงการย่อยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนที่เชื่อมโยงกับ แผนพัฒนาจังหวัดระยะ 5 ปี (2566-2570) ในปีงบประมาณ 2568 จำนวน 500,000 บาท เกิดการเชื่อมโยงยอมรับของบทบาทของสถาบันในการเป็นคลัง สมอของจังหวัด เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ และเกิด กลไกภาคีใหม่ที่เข้ามาร่วมการแก้ไขปัญหาความยากจน



ภาพที่ 10 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการสร้าง Area Manager

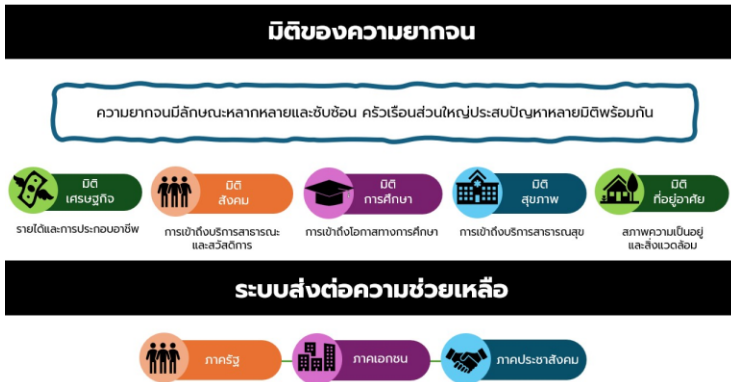
8. การประเมินสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

8.1 ข้อมูลสถานการณ์ความยากจนจังหวัดนครราชสีมา

ภาพรวมสถานการณ์ความยากจนในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาในฐานะที่เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังคงประสบปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างต่อเนื่อง จากการดำเนินงานค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจนอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564-2566 พบว่า มีครัวเรือนยากจนรวมทั้งสิ้น 18,549 ครัวเรือน กระจายอยู่ใน 31 อำเภอ (ยกเว้นอำเภอลำทะเมนชัย ที่ไม่มีรายชื่อครัวเรือนยากจนในระบบ TP MAP 2565) โดยมีสมาชิกในครัวเรือนยากจนทั้งหมด 68,912 คนในปี 2566 เป็นปีที่มีการขยายผลการค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจนอย่างครอบคลุม โดยดำเนินการใน 18

อำเภอ 143 ตำบล แบ่งออกเป็น 5 โชน พบครัวเรือนยากจนจำนวน 7,289 ครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือนรวม 10,857 คน การแบ่งโซนการดำเนินงานนี้เป็นการจัดระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถเข้าถึงครัวเรือนยากจนได้อย่างครอบคลุมและแม่นยำมากขึ้น

การพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนแบบบูรณาการ การประเมินสถานการณ์ความยากจนในจังหวัดนครราชสีมาได้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลครัวเรือนเพื่อการพัฒนาจังหวัดนครราชสีมาอย่างเป็นระบบ โดยการนำฐานข้อมูลของหน่วยงานที่มีพันธกิจช่วยเหลือครัวเรือนในมิติต่างๆ มาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ตามตัวชี้วัดของแต่ละฐาน ทำให้สามารถมองเห็นปัญหาความยากจนในมิติที่หลากหลาย และเชื่อมโยงกันองค์ประกอบระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนประกอบด้วย 4 ฐานข้อมูลหลัก ได้แก่ ฐานข้อมูล TP MAP 2566 ที่เป็นฐานข้อมูลหลักของรัฐบาล ฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางที่ระบุกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการตกอยู่ในภาวะยากจน ฐานข้อมูล ThaiQM ที่ประเมินคุณภาพชีวิตของประชาชน และฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนในระบบ PPPConnexx ที่เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเฉพาะสำหรับการติดตามและช่วยเหลือครัวเรือนยากจนอย่างเป็นระบบการบูรณาการฐานข้อมูลดังกล่าวสามารถแสดงผลการค้นหได้ในรูปแบบ Dashboard ที่นำเสนอผลด้วย Visualization ทำให้สามารถเลือกแสดงผลในรูปแบบครัวเรือนที่ตกเกณฑ์มากกว่า 1 ฐาน สามารถระบุมิติปัญหาและระบุเฉพาะครัวเรือนที่มีปัญหาในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้บริหารหรือหน่วยงานสามารถออกแบบและวางแผนการช่วยเหลือครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุด



ภาพที่ 11 มิติความหลากหลายของครัวเรือนยากจน

การจำแนกและการวิเคราะห์ข้อมูลความยากจนการประเมินสถานการณ์ความยากจนในจังหวัดนครราชสีมาได้ใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย โดยการพัฒนาระบบตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลด้วยโปรแกรม Python ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่สำคัญในการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบนี้สามารถตรวจสอบความถูกต้องและความยั่งยืนของข้อมูล รวมถึงการสะกดคำต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจนมีความเที่ยงตรงและแม่นยำมากขึ้น การจำแนกประเภทคนจนได้มีการพัฒนาระบบการนำเข้าข้อมูลคนจนสู่ระบบจำแนก (Classify) ประเภทคนจน รวมถึงการนำคนจนที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วออกจากระบบ (Add on and Exit) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการติดตามความก้าวหน้าของการแก้ไขปัญหาความยากจน การมีระบบ Feedback Loop ที่สามารถติดตามผลการช่วยเหลือและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

ลักษณะและรูปแบบของความยากจนในพื้นที่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นหาและสอบถาม พบว่าความยากจนใน

จังหวัดนครราชสีมามีลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อน โดยสามารถจำแนกได้หลายมิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับรายได้และการประกอบอาชีพ มิติสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการสาธารณะและสวัสดิการ มิติการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา มิติสุขภาพ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และมิติที่อยู่อาศัย ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง การวิเคราะห์พบว่าครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในหลายมิติพร้อมกัน ซึ่งสร้างความซับซ้อนในการแก้ไขปัญหา ตัวอย่างเช่น ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำมักจะมีปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพด้วย หรือครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลมักจะมีปัญหาในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและการขนส่ง ความเชื่อมโยงของปัญหาเหล่านี้ทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนต้องใช้แนวทางแบบบูรณาการและมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาระบบการส่งต่อความช่วยเหลือเพื่อตอบสนองต่อปัญหาความยากจนที่มีความซับซ้อนดังกล่าว จังหวัดนครราชสีมาได้พัฒนาระบบการส่งต่อความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงเข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ระบบนี้ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากการจัดเก็บข้อมูลในมิติต่างๆ ทำให้สามารถประเมินผลการจำแนกกำหนดเกณฑ์กลุ่มคนจนได้อย่างแม่นยำ มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) โครงการการพัฒนาฐานข้อมูลครัวเรือนเพื่อการพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กับหน่วยงานภาคีความร่วมมือ จำนวน 9 หน่วยงาน เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลครัวเรือนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการประเมินสถานการณ์ความยากจนอย่างเป็นระบบ พบว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดนครราชสีมา มีปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ การมีนักวิจัยและบุคลากรที่มีความตั้งใจในการทำงานเชิงพื้นที่ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การที่สถาบัน

มีนักศึกษาจากคนในพื้นที่ทำให้ได้รับความร่วมมือที่ดีในการลงพื้นที่ และการที่ศิษย์เก่าจากมหาวิทยาลัยเป็นผู้นำท้องที่/ท้องถิ่นให้ความร่วมมือที่ดี อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดและความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนากลไกการเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการวางแผนการผลิตของเกษตรกรยังไม่มีความแน่นอน ความเชื่อมั่นของหน่วยงานเครือข่าย โดยเฉพาะภาคเอกชนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ยังมีมุมมองว่า “การแก้ไขปัญหาของคนจนนั้นไม่สามารถกระทำได้” และการที่คนจนที่เข้าร่วมโครงการในบางพื้นที่มีการถอนตัวกลางคัน เนื่องจากปัจจัยทางครอบครัวหรือการไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ที่ดีกว่า

9. ข้อเสนอแนะ

การแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดนครราชสีมาเป็นความท้าทายที่ซับซ้อนและต้องการการดำเนินงานแบบบูรณาการในหลายระดับ จากประสบการณ์การดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนภาคี-สานข่าย-ขยายผล การบูรณาการระบบแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ แม่นยำ และยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับหลัก ได้แก่ ระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ/ตำบล ซึ่งแต่ละระดับมีบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกันแต่เชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

9.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบายแห่งชาติ

การกำหนดวาระแห่งชาติและการจัดสรรทรัพยากร รัฐบาลควรกำหนดนโยบายและแผนด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เป็นวาระแห่งชาติที่มีเป้าหมายชัดเจน สื่อสารและสร้างการรับรู้แก่ทุกภาคส่วน พร้อมสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณในการขับเคลื่อนนโยบายแก้หน่วยงานอย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็น

หน่วยงานย่อยในระดับพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับครัวเรือนยากจนมากที่สุด การพัฒนาระบบและกลไกการตรวจสอบและติดตามประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนการจัดสรรงบประมาณควมมีกรอบนโยบายที่ให้ความสำคัญกับโครงการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนจนโดยตรง โดยพิจารณาข้อเสนอโครงการและอุดหนุนงบประมาณแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ลดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่จำเป็น แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มากขึ้น รวมถึงการลดนโยบายประชานิยมที่ไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา

การพัฒนา Policy Package และการสร้างกลไกความร่วมมือรัฐบาลควรมีการแก้ไขปัญหาความยากจนในรูปแบบ policy package ที่สามารถให้ความสำคัญกับการเข้าถึงและคุณภาพการรับบริการด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน และให้การปฏิบัติการระดับพื้นที่มีอิสระในการออกแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง โดยมีการเน้นกลไกของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ให้เข้มแข็งที่มีการประสานงานบูรณาการงานร่วมกันทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษาและภาคประชาชนการสร้างระบบและกลไกความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนควรอาศัยหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา และภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ โดยภาคเอกชนซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการ หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ร่วมลงทุนและสนับสนุนด้านนโยบาย กฎระเบียบที่เอื้อต่อการดำเนินงาน รวมถึงการลดหน่วยภาษี สถาบันอุดมศึกษาให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุน และสร้างมูลค่าเพิ่ม

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงรัฐบาล กระทรวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งปรับปรุงพัฒนาระบบฐานข้อมูลคนจนให้มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในการกำหนดมาตรการ แนวทาง

และโครงการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างตรงจุด เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีกรณีวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเพื่อกำหนดมาตรการโครงการช่วยเหลือคนจนให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี การลงทุน และ โครงสร้างพื้นฐาน ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สาธารณสุข และ การศึกษา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในระดับฐานรากที่มีความยั่งยืนและสามารถจัดการความยากจนได้อย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

9.2 ข้อเสนอแนะระดับจังหวัดนครราชสีมา

ด้านนโยบายและแผนการพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคความยากจนไว้ใน แผนพัฒนาจังหวัดระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) ในประเด็นการพัฒนาที่ 3 การเสริมสร้างและพัฒนาคนชุมชน เมือง และการยกระดับการบริหารจัดการ ภาครัฐเพื่อสังคมคุณภาพสูง อย่างไรก็ตามในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติยังไม่ พบโครงการที่เป็นการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเฉพาะเจาะจงให้ตรงกับ สภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายจังหวัดควรกำหนดกรอบงบประมาณ ให้สอดคล้องกับจุดเน้นการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่กำหนด พร้อมสนับสนุนโครงการพัฒนาที่เกิดประโยชน์ ต่อครัวเรือนยากจนทั้งทางตรงและทางอ้อม การนำนโยบายแก้ไขปัญหาคความยากจนจากรัฐบาลมาสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัดควรมีการระดมสมอง ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาโมเดลหรือแพลตฟอร์มที่เหมาะสม กับบริบทของจังหวัดโดยการวิเคราะห์และวางแผนอย่างเป็นระบบด้วยความ รอบคอบจังหวัดควรสื่อสารและสร้างการรับรู้ นโยบายและแผนพัฒนาการ แก้ไขปัญหาคความยากจนให้หน่วยงานทุกภาคส่วนรับทราบ เข้าใจ และมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อน โดยไม่ใช่การรับรู้รับทราบเพียงหัวหน้าส่วนราชการ หรือผู้แทนที่เข้าร่วมประชุม รวมถึงให้ความสำคัญกับภาคธุรกิจเอกชนหรือ องค์กรอื่นที่จะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาค ให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ด้านระบบฐานข้อมูลคนจนและการจัดการข้อมูล จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บข้อมูลคนจนควรหารือร่วมกันอย่างจริงจัง และเร่งปรับปรุงระบบฐานข้อมูลและการสำรวจเพื่อทวนสอบข้อมูลร่วมกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อน การพัฒนาระบบและกลไกการค้นหาและทวนสอบข้อมูลคนจนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีบุคลากร นักศึกษา รวมถึงบัณฑิต ที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาให้สามารถจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยประสานความร่วมมือกับเครือข่ายระดับพื้นที่

ควรมีการสังเคราะห์และประมวลผลข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือคนจนได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการกำหนดมาตรการ แนวทาง และโครงการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของแต่ละพื้นที่ การพัฒนาแพลตฟอร์มด้านการส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งจังหวัด เช่น กลุ่มแรงงานอาชีพ กลุ่มเกษตรกร หรืออื่นๆ ทั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลสถานการณ์การช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาในภาพรวมทั้งจังหวัด

ด้านการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาโมเดล จังหวัดอาจใช้กลไกภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยส่วนราชการ สถาบันอุดมศึกษา ภาคธุรกิจ องค์กรชุมชน และภาคประชาชน ขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะที่มีหน่วยดำเนินการหลักหน่วยสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการ โดยมุ่งเป้าหมายคือประโยชน์ที่เกิดแก่คนจน การพัฒนาโมเดลแก่นันโดยการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ในประเด็นที่จะสร้างเป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ตลอดห่วงโซ่คุณค่า ดำเนินการโดยวิสาหกิจชุมชนหรือภาคเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ โดยให้คนจนที่มีศักยภาพเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่คุณค่า หรือให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่คนจน

ด้านการติดตามประเมินผลและการใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูล

ควรพัฒนาระบบและกลไกการติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหาความยากจนที่แสดงให้เห็นความก้าวหน้าหรือพัฒนาการในการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยมีการประเมินผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานว่าบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ หรือมีปัญหาอุปสรรคใดที่ต้องนำไปพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้น ควรใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลหรือแพลตฟอร์มในการติดตามประเมินผลการช่วยเหลือคนจน เพื่อประเมินสถานการณ์และตัดสินใจในการบริหารจัดการและดำเนินมาตรการ

9.3 ข้อเสนอแนะระดับอำเภอและตำบล

การบูรณาการแผนและการแสวงหาทรัพยากร การแก้ไขปัญหาในระดับอำเภอควรเข้าร่วมกิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัด เพื่อเสนอโครงการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนสำหรับบรรจุในแผนปฏิบัติการและรับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัด การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของอำเภอโดยระบุโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน พร้อมแสวงหางบประมาณจากแหล่งทุนต่างๆ อาทิ ภาครัฐกิจเอกชนในพื้นที่ หรือหน่วยให้ทุนวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ รวมถึงการสร้างภาคีเครือข่ายกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อร่วมขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ทั้งระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

การสร้างเชื่อมโยงและความเข้มแข็งของเครือข่าย เชื่อมโยงการทำงานกับพื้นที่ระดับตำบลและหมู่บ้านให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดการปรับปรุงพัฒนา การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มภาคีเครือข่ายท้องถิ่นในการร่วมขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนทุกมิติในอำเภอ เสริมศักยภาพด้านเกษตรปลอดภัย อาหาร และการท่องเที่ยวตลอดห่วงโซ่คุณค่าเพื่อขยายตลาดทำให้เกิดการจ้างงานและเพิ่มรายได้ โดยเปิดโอกาสให้คนจนเข้ามามีส่วนร่วม

9.4 ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์และการดำเนินงาน

การพัฒนาระบบและปัจจัยรองรับเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Exit Strategy) การนำระบบการติดตามการช่วยเหลือและการส่งต่อความช่วยเหลือมาบูรณาการร่วมกับระบบ TPMAP และส่งมอบระบบและกลไกการดำเนินงานให้แก่ ศจพ. จังหวัดนครราชสีมา ให้ใช้ขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งต่อความช่วยเหลือการบันทึกข้อมูลอย่างมีคุณภาพ ผู้ประสานงาน/จัดการเชิงพื้นที่ (Co Area Manager) ที่อยู่ในพื้นที่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการยกระดับรายได้ของครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติการแก้ไข

การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนควรมีการบูรณาการระหว่างความรู้ทางวิชาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างนวัตกรรมเชิงกระบวนการที่สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาโมเดลแก้จนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตเพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน

สรุปและทิศทางการพัฒนา การแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดนครราชสีมาต้องอาศัยการประสานงานและการบูรณาการในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบายแห่งชาติ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ/ตำบล ความสำเร็จของการดำเนินงานขึ้นอยู่กับการมีระบบฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ กลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการติดตามประเมินผลที่ต่อเนื่องการพัฒนาโมเดลแก้จนที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ การสร้างห่วงโซ่มูลค่าที่เป็นประโยชน์ต่อคนจน และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการจัดการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งนี้ ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตาม

ผลการติดตามประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในจังหวัดนครราชสีมาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษาโครงการ

รศ. ดร.อดิศร เนาวนนท์
 ผศ. ดร.ทวี วัชรเกียรติศักดิ์
 รศ. ดร.ชคัตตริย ริยะสวัสดิ์

หัวหน้าทีมบริหารงานภาพรวม
 ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
 ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

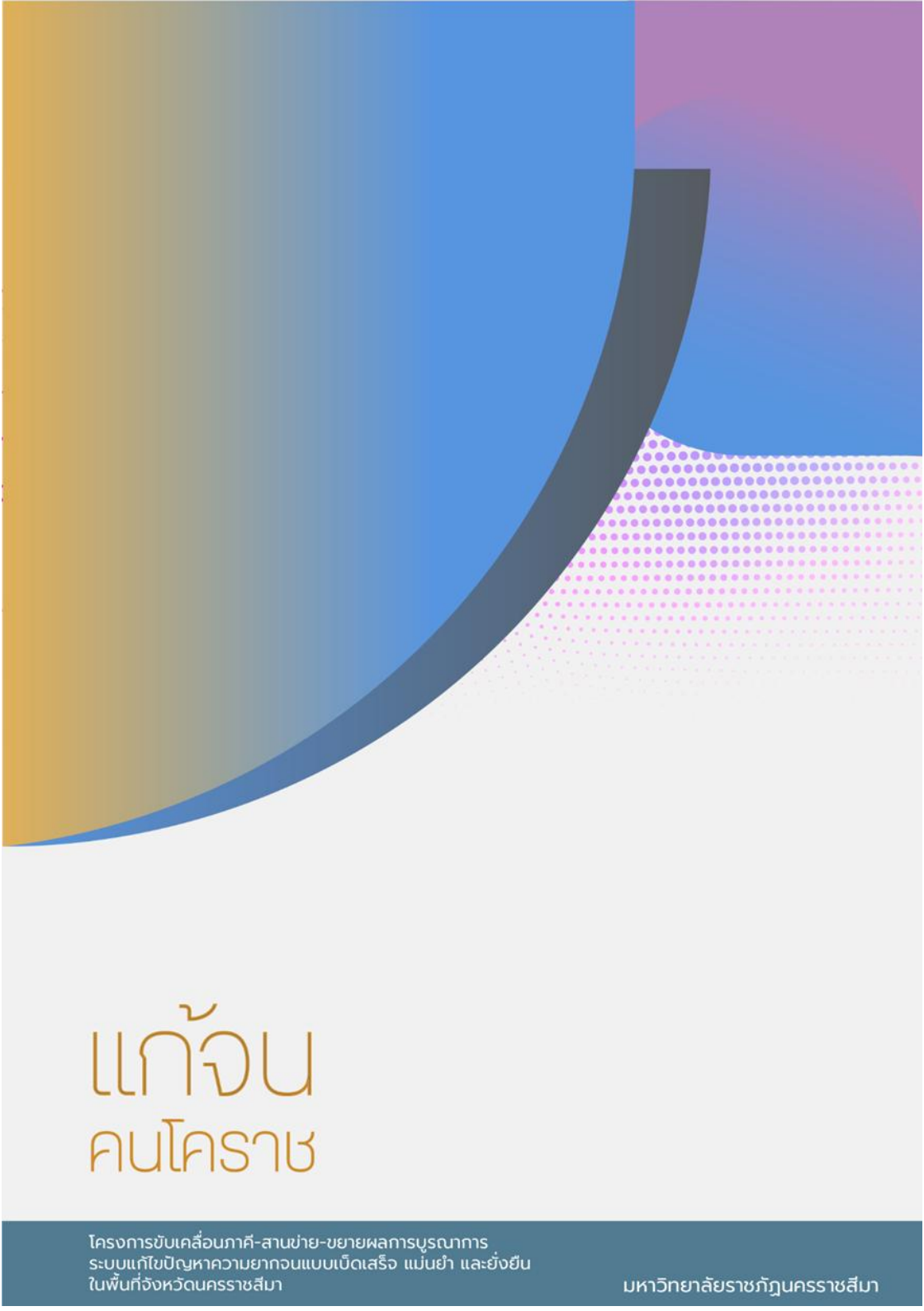
คณะผู้วิจัย

ผศ. ดร.ทนกพร จิมพลี
 ผศ. ดร.ภาศภูมิ บวบทอง
 ผศ. ดร.นุชจรี ภัคดีจอหอ
 ผศ. รัตติกร ศรีชัยชนะ
 ดร.จิฐระพี โพธิ์ปิตกุล
 อาจารย์ณพดล เพิ่มสมบุรณ์
 อาจารย์จารุกิตติ ไชยรด
 นางสาวปาริชาติ จันทิตา
 นางสาวจินห์นิช บวรสิทธิพงษ์
 นางสาวปณิตดา ชภา
 นางสาวจุฑามาศ รักษาทรัพย์
 นางสาวปณิตดา คำจะโปะ
 นางสาวปภัสรา ไทกระโทก
 นายปิยะรัตน์ โสดา

หัวหน้าโครงการวิจัย
 นักวิจัย
 นักวิจัย
 นักวิจัย
 นักวิจัย
 นักวิจัย
 นักวิจัย
 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการ
 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการ
 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการ
 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการ
 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการ
 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการ

ศูนย์ประสานงานโครงการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา
 จังหวัดนครราชสีมา 30000



แก่น คนโคราช

โครงการขับเคลื่อนภาคี-สานข่าย-ขยายผลการบูรณาการ
ระบบแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ แม่ข่าย และยั่งยืน
ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา